

2015 Izvještaj o radu

Sadržaj:

2	Umjesto uvoda
5	Glavni naglasci iz 2015.
6	Planovi utemeljeni na ostvarenjima
8	Podrška mikro, malim i srednjim preduzecima

11 Programi podrške IRF-a	12 Podsticaj preduzetništva	14 Podsticaj prioritetnih sektora
24 Podsticaj likvidnosti		28 Podsticaj infrastrukture
30 Odobrena sredstva po regionima		31 Odobrena sredstva po Opštinama
34 Odobrena sredstva po djelatnostima 35 Podsticaj zaposelnosti 36 Zahtjevi 37 Monitoring portfolija 39 Upravljanje rizikom		40 Unutrašnja kontrola 42 Privatizacija 54 Informacione tehnologije 56 Finansijski pokazatelji

Uvodna riječ

Predsjednika OD

Pojam preduzetništva je relativno lako definisati, ali fenomen preduzetništva ipak zahtijeva više prostora i mnogo više pažnje, posebno među mladima i u društvu koje ima problem nezaposlenosti.

Preduzetništvo se najuže može definisati u kontekstu pokretanja i vođenja biznisa, međutim, da bi se razumio cio fenomen preduzetništva, potrebno je krenuti od konteksta ljudi koji se preduzetništvom bave. U njihovoj psihologiji nalazi se izvorište preduzetništva.

Ne postoji jedinstven način da se odredi pojam preduzetništva.

U tom užem smislu, preduzetništvo je proces pokretanja novog biznisa – kapacitet i spremnost da se razvija, organizuje i upravlja poslovnim poduhvatom, sa svim rizicima i izazovima koje to nosi sa sobom, u namjeri da se napravi profit.

Preduzetništvo se može posmatrati i kao korišćenje poslovnih prilika koje postoje na tržištu ili koje su nastale kao posljedica inovacija, tehnoloških ili društvenih promjene ili kao kreiranje novih vrijednosti, pronalaženja šansi i identifikovanja problema na postojećim ili novim tržištima, rješavanja tih problema na inovativan način.

To je razvijanje novog biznisa od trenutka kad je sve samo na nivou ideje, pa do trenutka kada predstavlja profitabilnu firmu. Vjerovatno je lakši dio u preduzetništvu doći do ideje ili prepoznati problem koji treba riješiti, nego sama implementacija, odnosno način kako osvojiti kupce svojih proizvoda/usluga i kako sa što manje resursa osvojiti tržište.

Međutim, kod mladih ljudi u Crnoj Gori problem jeste u znanju, dakle, u pronalaženju i biznis ideja ali i u njihovoj realizaciji.

Pokretanje sopstvenog biznisa nije rezervisano samo za one koji imaju genijalne ideje. Većina današnjih uspješnih preduzetnika svoje poslovanje zasniva na jednostavnim idejama, koje su samo realizovane na drugačiji način.

Na primjer, kada se pojavila Koka-kola postojali su i drugi sokovi, kada se pojavio McDonalld's postojali su i drugi restorani brze hrane, kada se pojavio Google postojali su i drugi pretraživači, dakle preduzetnici koji su organizovali ove biznis ideje uspjeli su da na drugačiji i kvalitetniji način realizuju svoj biznis i da to pretvore u svjetski poznate brendove.

Zato je posebno važno da mladi ljudi počnu od toga da sastave listu svojih sposobnosti i oblasti u kojima bi mogli da ih iskoriste. To znači da moraju prvo upoznatio sebe i svoje kvalitete i na osnovu toga realno sagledati koje su im mogućnosti.

Moraju razmisliti ili odlučiti u kom poslu mogu da budu bolji i drugačiji od drugih.

Ono što najčešće ljude odvraća od pokretanja biznisa i ostvarenja biznis ideje jesu finansijska ograničenja.

Međutim, Investiciono-razvojni fond je u 2015.godini plasirao 117,1 mil EUR, i obezbijedio je sredstva za 2016.godinu po krajnje povoljnim uslovima posebno za početnike u biznisu kod kojih se kamatna stopa kreće 2-2,5%, rok povraćaja do 12 godina, grace period do 4 godine.

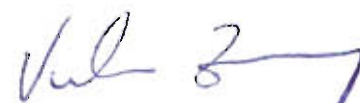
A za visokoškolce koji se nalaze na Zavodu za zapošljavanje kamatna stopa iznosi 0%.

Ovo su ubjedljivo najpovoljniji uslovi za započinjanje biznisa i Vlada Crne Gore je preko IRF-a obezbijedila najpovoljnije uslove, ne samo u regionu.

Ako ove kreditne uslove uporedimo sa kreditnim uslovima od prije 10, 15 i više godina, kada se kamatna stopa kretala 15, 16 pa ponekad i preko 20%, onda se zaista može konstatovati da je urađen veliki napor da sada mladi ljudi mogu lakše da ostvare svoje biznis ideje i otvore svoje preduzeće. Isto tako i postojeći preduzetnici imaju povoljne uslove da mogu realizovati neki svoj novi projekat i na taj način omogućiti dslji rast i razvojih svojih preduzeća.

IRF će i u narednom periodu obezbjeđivati značajna finansijska sredstva.

dr Zoran Vukčević

Umjesto uvoda

Crnogorska ekonomija je prema raspoloživim pokazateljima, ostvarila značajan realni rast u 2015.godini, u poređenju sa rastom ostvarenim u prethodnoj godini.

Razlozi se, prije svega, odnose na početak realizacije velikih investicionih projekata u sektoru energetike, turizma i građevinarstva.

Prema preliminarnim podacima Monstata o kvartalnom kretanju BDP-a, pozitivne stope u 2015.godini ostvarene su u sva četiri kvartala, pri čemu rast u prvom kvartalu iznosi 3%, drugom 3,7%, trećem 4,2% i četvrtom kvartalu 1,4%, dok je godišnji rast, na osnovu kvartalnih procjena, iznosio 3,2%.

Kada je u pitanju doprinos bankarskog sistema rastu BDP-a, treba imati u vidu da su još uvijek aktuelni problem visokih kamatnih stopa i relativno visokog nivoa loših kredita. Ulazak novih banaka na tržište i veća konkurencija bi trebalo da podstaknu trendove sniženja kamatnih stopa u budućem periodu.

Kreditna aktivnost banaka tokom 2015.godine pokazuje pozitivna kretanja. Međutim, i pored pozitivnih tendencija u njihovom kretanju, nivo nekvalitetnih kredita i dalje predstavlja jednu od najvećih ranjivosti crnogorske ekonomije.

Bankarski sistem je u 2015.godini bio stabilan i likvidan.

Ukupna aktiva banaka ostvarila je rast po stopi od 10,7%, krediti su povećani za 0,8%, dok ukupni kapital bilježi rast od 4,2%.

Ukupna aktiva IRF-a, na 31.12.2015. godine iznosi 168,533,542 EUR. Ostvaren je rast od 22,47% u odnosu na 31.12.2014. godine. Kreditni portfolio Fonda na 31.12.2015. godine iznosi 122,681,197 EUR.

Ukupan kapital IRF-a na 31.12.2015. godine iznosi 96.653.189 EUR i povećan je za 2,4% u odnosu na 31.12.2014.godine.

Zbog lošeg iskustva, Banke su i u 2015.godini nastavile sa politikom obazrivog kreditiranja i pretežno su se oslanjale na sopstvena likvidna sredstva.

Na kraju 2015.godine devet banaka u sistemu je poslovalo sa profitom, dok je pet banaka zabilježilo negativan finansijski rezultat.

U 2015. godini IRF je ostvario profit u iznosu 814,796 EUR.

Ukupan kapital banaka u Crnoj Gori na kraju 2015.godine iznosio je 462.5 miliona EUR.

Ukupni krediti banaka iznose 2,385.6 miliona EUR i pokazuju blagi rast u odnosu na 2014.godinu. Na kraju 2015.godine krediti privrede su su iznosili 936.1 mil EUR.

Kreditni portfolio Fonda na 31.12.2015. godine iznosi 122,681,197 EUR.

I u 2015.godini, IRF je i pružao podršku prioritetnim ciljnim grupama (mladim, početnicima u biznisu, ženama u biznisu, individualnim poljoprivrednim proizvođačima), kao i preduzećima iz prioritetnih djelatnosti razvoja (turizam i ugostiteljstvo, poljoprivreda i proizvodnja hrane, drvoprerađiva, proizvodnja i usluge).

Prosječno ponderisana nominalna kamatna stopa na ukupne kredite banaka je iznosila 7,70%, na dan 31.12.2015.godine, dok je prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila 8,53%.

Tokom 2015.godine na ukupne kredite mikrofinansijskih institucija, prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je čak 24,68%.

Prosječna nominalna kamatna stopa IRF-a je iznosila 3,35%, a prosječna efektivna kamatna stopa bila je 5,10%.

Investiciono razvojni fond je u 2015.godini plasirao 117,1 mil EUR, što je u poređenju sa 2014.godinom više za 45,9 mil EUR.

U 2015.godini, zahvaljujući kreditnim plasmanima IRF-a, otvoreno je i/ili sačuvano ukupno 4.655 radnih mjesta.

Glavni naglasci

iz 2015.godine

Sa **117.1 mil_{EUR}** → **2.7mil_{EUR}**
za posebne ciljne grupe

→ **52.7mil_{EUR}**
za kratkoročne kredite- faktoring

→ **64.4mil_{EUR}**
za dugoročne kredite

→ **1.889**
novih radnih mjesta

70 mil_{EUR}

Novi Ugovor sa EIB-om

Planovi utemeljeni na ostvarenjima

Naš zadatak je, između ostalog, da podržavamo projekte koji imaju značajan uticaj na živote građana Crne Gore, a samim tim i na otvaranje novih radnih mjesta.

Zahvaljujući svom dobrom bonitetu, sredstva smo u mogućnosti obezbjeđivati po povoljnim uslovima od drugih finansijskih institucija na međunarodnom tržištu.

Kredite odobravamo sa dužim rokovima otplate nego što to rade poslovne banke, čime se prilagođavamo dugoročnoj viziji projekata koje finansiramo.

Svoju finansijsku ponudu, upotpunjujemo svojim stručnim znanjem i savjetima.

Ove godine, po prvi put, u Izveštaju o radu iznosimo glavne naglaske vezane za ostvarenja koja se očekuju od projekata koji su finansirani u 2015.godini, a koji ukazuju na pozitivne promjene koje donose (veliki broj novih radnih mjesta, broj očuvanih radnih mjesta, i slično...).

Godišnjim planom za 2015.godinu pred nas smo postavili nekoliko jako važnih zadataka, koji su u tom trenutku izgledali ambiciozno ali dostižno. Zahvaljujući velikom angažmanu IRF-a, u 2015.godini uspio je da ostvari sve zacrtane zadatke i ciljeve, i time postavi nove, veće, granice za narednu godinu.

Plan za 2015.godinu je premašen za 46,25%!

**Naše finansiranje je sredstvo za ostvarenje cilja.
Podržavamo projekte koji mogu donijeti
promjene: finansiramo budućnost.**

12,2milEUR

2011
17,5milEUR

2012
26,3milEUR

2013
65,8milEUR

2014
71,2milEUR

2015
117.1milEUR

Ukupno **310milEUR**

Podrška mikro, malim i srednjim preduzećima

Specifičan i izuzetno značajan segment razvoja sektora mikro, malih i srednjih preduzeća predstavljaju potencijalni preduzetnici. U Crnoj Gori je uspostavljan trend stvaranja novih preduzeća koja generišu tražnju za različitim vidovima odgovarajuće finansijske i nefinansijske podrške.

Svojom lepezom, posebno prilagođenih i novih proizvoda, nastojimo obezbijediti pristup finansiranju, posebno mikro malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima.

117,1 mil EUR

za crnogorsku privredu

Podrška MMSP-ima u pristupu finansiranju, jedan je od glavnih rezultata koje IRF ostavljuje iz godine u godinu.

Manja preduzeća suočena su sa teškoćama u pribavljanju sredstava pod prihvatljivim uslovima.

IRF saraduje sa EIB-om, i zahvaljujući tome, u stanju je da obezbijedi najpovoljnija sredstva MMSP, na tržištu.

Naglasci iz 2015.godine:

- I dalje rekordi iznosi plasmana za MMSP-a
- Pojačana saradnja sa ostalim (ne)finansijskim institucijama
- Otvaranje novih radnih mjesta

Podrška mikro, malim i srednjim preduzećima

IRF CG AD svoju poslovnu politiku posvećuje svakom preduzetniku/preduzeću posebno.

Suština poslovne politike jeste realizacija biznis ideje, jer samo u toj varijanti preduzetnik je u stanju da redovno izmiruje svoje obaveze (plaća fakture prema dobavljačima, redovno plaća poreze, uredno isplaćuje plate i uredno izmiruje svoje kreditne obaveze). Isto tako poslovni princip IRF-a je da se posjećuje klijenta, a ne da klijent dolazi u IRF.

Ovakav pristup zahtijeva mnogo veći nivo angažovanja i razumijevanja od svih klijenata i šire društvene zajednice. Ali to je jedini put koji vodi ka uspjehu i koji ukupan biznis rizik svodi na najmanju moguću mjeru.

IRF je zahvaljujući ovakvom pristupu uspio da u 2015.godini ostavri najbolje rezultate od kada je osnovan!

U 2015.godini održano je ukupno 58 sjednica Odbora direktora.

Pored ostvarenih rezultata, IRF je prepoznat i kod stranih finansijskih institucija, kao Fond koji ima jasnu viziju i stvaran potencijal za ostvarenje vizije. Zahvaljujući tome, u martu 2015. godine, IRF je sa Evropkom investicionom bankom potpisao NOVI finansijski Ugovor u iznosu od 70 mil EUR.

U 2015.godini IRF je radio na unapređenju saradnje sa nadležnim Ministarstvima, državnim organima, opštinama i poslovnim Bankama.

Sa jasnom namjerom da se podstakne konkurentnost među preduzetnicima, IRF je u 2015. godini kreirao takave instrumente kojima je imao za cilj da stvori uslove za ravnomjerniji regionalni razvoj (ulaganje u manje razvijene opštine) i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini kao i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti.

Rezultati govore da je u tome uspio!

Naši zadaci u 2015.godini

- • • Omogućavanje MMSP započinjanje novog investicionog ciklusa.
- • • Rast i razvoj postojećih preduzeća.
- • • Podrška prioritetnim sektorima razvoja.
- • • Podrška posebnim ciljnim grupama.
- • • Povećanje zaposlenosti.
- • • Poboljšanje likvidnosti preduzeća.

KREDITI

ZA BOGATU BUDUĆNOST CRNE GORE

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

Programi podrške IRF-a

U 2015. godini IRF je kroz svoje instrumente podrške imao za cilj da utiče na to da Crna Gora bude institucionalno razvijena država, koja društveno ekonomski razvoj bazira na konkurentnosti, efikasnosti i razvijenim ljudskim kapacitetima. Na ovaj način bi se omogućio razvoj postojećih preduzeća kao i otvaranje novih, razvoj preduzetništva uopšte, smanjenje nezaposlenosti, veća saradnja između sektora u privredi, kao i uspostavljanje jednakih mogućnosti za sve subjekte u državi.

Posebna ciljna grupa su bili mladi, žene u biznisu, studenti, poljoprivredni proizvođači i slično. Korisnici kredita su i u 2015. godini mogli biti privredna društva i preduzetnici kao i svi oblici organizovanja koje predviđa Zakon o privrednim društvima, kao i lica koja su djelatnost obavljala na način definisan pravilima djelatnosti kojima se bave (zanatlije, poljoprivredni proizvođači, PZU i sl.) ili banke koje su sa IRF-om imale poslovnu saradnju.

Finansijska podrška se nije odobravala u sljedeće svrhe:

- Djelovi investicije koji služe za lične potrebe;
- Proizvodnja i prodaja vojne opreme;
- Učešće u projektima kojima se krše međunarodno priznata prava radnika, uključujući bezbjednost na radu, pravila i procedure u Crnoj Gori;
- Bilo koja aktivnost koja se smatra nezakonitom ili štetnom po okolinu i opasnom za ljudsko zdravlje: igre na sreću, duvan, alkoholna pića (izuzev proizvodnje vina i voćnih rakija);
- Nemoralne i nelegalne aktivnosti.

IRF je obezbijedio 21 kreditnu liniju, koje su bile namijenjene:

1. Podsticaj preduzetništvu (mladi u biznisu, početnici u biznisu, žene u biznisu, individualni poljoprivredni proizvođači- IPARD like);
2. Podsticaj prioritetnih sektora (turizam i ugostiteljstvo, poljoprivreda i proizvodnja hrane, drvoprerađiva, proizvodnja i usluge);
3. Posticaj likvidnosti (kratkoročni krediti- faktoring, trajna obrtna sredstva, refinansiranje, priprema turističke i poljoprivredne sezone, klasteri);
4. Podsticaj infrastrukture (infrastrukturni projekti i projekti vodosnadbijevanja, zaštita životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije).

Podsticaj preduzetništva

U cilju posticaja rasta i razvoja preduzetništva u Crnoj Gori, IRF je u 2015.godini kreirao posebne kreditne linije za podršku preduzetnicima, početnicima u biznisu, mladim, ženama u biznisu, individualnim poljoprivrednim proizvođačima. Po ovom osnovu IRF je finansirao ukupno 80 projekata u iznosu od 2,9 mil EUR.

IRF je imao za cilj da kroz kreirane Programe podrške za ovu ciljnu grupu omogući:

- otvaranje novih radnih mjesta kroz podsticanje preduzetništva i započinjanja sopstvenog biznisa;
- animiranje ciljnih grupa – mladih ljudi, žena, studenata, lica sa invaliditetom, itd. da sudbinu »uzmu u svoje ruke« i posvete se biznisu;
- stimulisanje inovativnosti i kreativnosti mladih;
- podsticanje daljeg rasta postojećih MSP.

Imajući u vidu da početnici u biznisu imaju nedovoljno znanja i iskustva, Investiciono - razvojni fond Crne Gore je, u saradnji sa Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća i Zavodom za zapošljavanje Crne Gore, kreirao Program podrške radi poboljšanja uslova za razvoj preduzetništva u Crnoj Gori.

Ovaj program je obuhvatao kako finansijsku, tako i nefinansijsku podršku, i bio je namijenjen: mladim ljudima (preduzetnicima i postojećim preduzetnicama koji su na samom početku svog rada) koji žele da razviju preduzetničke ideje, ženama koje žele da obezbijede egzistenciju i samostalnost osnivanjem sopstvenog biznisa, studentima koji su sposobni da otpočnu svoj biznis i prije završetka školovanja, fakultetski obrazovanim licima, kao i licima sa SSS spremom, koja se nalaze na Zavodu za zapošljavanje, licima sa invaliditetom i sl.

Nefinansijska podrška je obuhvatala obuke koje je organizovala Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i/ili Zavod za zapošljavanje Crne Gore, kao i svu pomoć oko prikupljanja potrebne dokumentacije i sačinjavanja Biznis plana.

Na ovaj način, IRF je pružao podršku zainteresovanim licima koja planiraju da registruju sopstveni biznis, i isti učine dostupnim tržištu.

U cilju podsticaja ženskog prduzetništva, IRF je u saradnji sa UNDP-om, posebnim Programom podrške kreirao uslove za žene preduzetnice.

Podsticaj preduzetništva

- ❑ **Program podrške razvoju preduzetništva (i saradnji sa Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća i Zavodom za zapošljavanje)-** Finansirano je 5 projekata, u ukupnom iznosu od 176,702.52 EUR.
- ❑ **Mladi u biznisu-** Finansirano je 13 projekata, u ukupnom iznosu od 363,000.00 EUR.
- ❑ **Počelnici u biznisu- start up preduzeća,** Finansirano je 8 projekata, u ukupnom iznosu od 312,070.00 EUR.
- ❑ **Žene u biznisu- UNDP-** Finansirano je 12 projekata u ukupnom iznosu od 109,826.98 EUR.
- ❑ **Podrška ženama u biznisu-** Finansirano je 17 projekata u ukupnom iznosu od 1,253,049.00 EUR.
- ❑ **MIDAS&IPARD like-** Finansirano je 25 projekata u ukupnom iznosu od 635,412.25 EUR.

Kamatna stopa za posebne ciljne grupe se kretala u intervalu od 2% do 3,5%, sa maksimalnim iznosom do 200,000.00 EUR.

Za Program MIDAS/IPARD maksimalan iznos bio je do 100,000.00 eur, za mlade i početnike u biznisu do 50,000.00 eur.

Rok otplate iznosi je do 12 godina uz mogućnost korišćenja grace perioda do 4 godine.

"Program za mlade je sjajan i preporučio bih ga svima. Ušao sam u biznis kao mlad čovjek koji se nikad nije kreditno zaduživao. Ljudi koji rade u IRF su zapravo ti, koji vas u sve upute, lijepo vam sve objasne, i kredit se brzo odobri."

Korisnik kreditne linije IRF-a

Podsticaj prioritetnih sektora

U cilju rasta i razvoja postojećih preduzeća, IRF je u skladu sa ekonomskom politikom Vlade Crne Gore podržao prioritetne sektore u Crnoj Gori, i to: turizam i ugostiteljstvo, poljoprivredu i proizvodnju hrane, drvoprerađu, proizvodnju i usluge. U okviru pomenutih sektora IRF je finansirao 99 projekta, u iznosu od 36,966,764.74 EUR.

Ono što karakteriše IRF, i što ga čini drugačijim u odnosu na ostale finansijske institucije jeste, između ostalo, veliki procenat učešća investicionih kredita u ukupnom portfoliju. Investicije su nezaobilazan element svake ekonomije, jer se realizacijom investicija ostvaruju pretpostavke ne samo ekonomskog razvoja, već i stabilnost privrednih i društvenih tokova. Razvoj preduzeća je zapravo nezamisliv bez novih investicija, jer kao takvo, na duži rok, preduzeće samo može da stagnira. Ovakav značaj investicija, stavlja ih na sam vrh prioriteta kod onih preduzeća koja žele da izdrže tržišnu utakmicu.

Obzirom da je turizam prepoznat kao prioritetni sektor crnogorske privrede, u 2015. godini IRF je posvetio dodatnu pažnju njegovom razvoju.

IRF je u 2015.godini, kroz kreditne linije stimulisao najvažniju granu crnogorske privrede, a u zajedničkoj saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, kreirao posebne kreditne linije i posebne stimulacije kako bi se dodatno uticalo na razvoj turizama.

Pored sektora turizam i ugostiteljstvo, kao prioritetni sektori razvoja, prepoznat je sektor poljoprivrede i proizvodnje hrane, čijom podrškom se utiče na smanjenje regionalnih razlika u državi, ali i na veći stepen zapošljavanja u Crnoj Gori.

Takođe, posebna pažnja je bila posvećena i preduzećima iz oblasti drvoperade, proizvodnje i usluga.

Program podrške turizmu i ugostiteljstvu

U cilju rasta i razvoja preduzeća iz oblasti turizma i ugostiteljstva, IRF je u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, raspisao četiri kreditne linije po kojima je finansirao 32 projekta, u iznosu od 24,585,000.00 EUR.

Pored južnog regiona, koji je sinonim za turizam, u 2015. godini IRF je posebnu pažnju posvetio i razvoju turizma na sjeveru Crne Gore i to ulaganjem u smještajne i ugostiteljske objekte.

Pored smanjenja regionalnih razlika, na ovaj način se uticalo i na smanjenje nezaposlenog stanovništva. Takođe, kada govorimo o sjeveru Crne Gore, pojedine opštine su prepoznate kao centar zimskog turizma, i kao takvim u 2015. godini im se posvetila posebna pažnja, kako bi se zadržala postojeća prepoznatljivost, dok se ostalim opštinama pružila šansa da postanu konkurentne.

Programi podrške koji su bili kreirani radi potreba i zahtjeva klijenata, a na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma, su:

- Program podrške izgradnji novih hotelskih kapaciteta,
- Program podrške unapređenju postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta,
- Program podrške za unapređenje turističke infrastrukture i vanpansionske ponude,
- Program podrške ugostiteljstvu.

Program podrške izgradnji novih hotelskih kapaciteta

Cilj programa bilo je povećanje hotelskih kapaciteta (povećanje broja hotela, motela, hostela i sl.), kojim se stvaraju uslovi za podsticanje novog zapošljavanja, omogućava produženje turističke sezone, povećavaju smještajni kapaciteti, i unapređuje ukupna konkurentost Crne Gore kao turističke destinacije.

Kreditni su namijenjeni za ulaganja u izgradnju svih vrsta novih smještajnih i turističkih kapaciteta.

Kreditni po ovom, kao i po ostalim programima podrške, realizovani su kako direktnim putem, tako i posredstvom poslovnih banaka.

Kreditni uslovi po kojima se realizovao ovaj program, bili su sljedeći:

- Maksimalni iznos do 1.000.000,00 eur (za preduzetnike do 50.000,00 eur);
- Minimalni iznos 10.000,00 eur
- Kamata do 5,5 % na godišnjem nivou;
- Rok otplate do 12 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 4 godine.

Po ovom programu podrške plasirano je 13,7 mil eur za 18 projekata.

U 2015.godini, po ovoj kreditnoj liniji, Fond je plasirao najviše kreditnih sredstava za investicione projekte.

Program podrške unapređenju postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta

Cilj programa bilo je unapređenje postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta, dogradnja, rekonstrukcija, adaptacija, opremanje, prenamjena iz stambenih u turističke kapacitete, kao i kupovina postojećih hotela (uz obavezna investiciona ulaganja) kojima se stvaraju uslovi za podsticanje novog zapošljavanja, omogućava produženje turističke sezone, povećavaju smještajni kapaciteti, i unapređuje ukupna konkurentnost Crne Gore kao turističke destinacije.

Turizam i ugostiteljstvo, zbog svog značaja za generisanje zaposlenosti, povećanje standarda stanovništva i uravnoteženje regionalnog razvoja, je sektor koji je prepoznat kao prioritarna privredna grana. Ovaj sektor zauzima ključnu poziciju u ukupnoj privredi, i jedan je od glavnih stubova ekonomskog razvoja države Crne Gore.

Za unapređenje postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta, IRF je u 2015. godini podržao 12 biznis ideja, finansirajući ih sa 10,6 mil eur.

Kreditni su se realizovali direktnim putem i posredstvom banaka. Ova kreditna linija, realizovala se u preko 90% projekata, posredstvom banaka.

Uslovi kreditiranja bili su sljedeći:

- Maksimalni iznos do 3.000.000,00 €;
- Minimalni iznos 10.000,00 €;
- Kamata do 5,5 % na godišnjem nivou (od kojih banci pripadaju 3 %);
- Rok otplate do 12 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 4 godine.

Program podrške za unapređenje turističke infrastrukture i vanpansionske ponude

Cilj ovog programa bio je da se obezbijedi podrška projektima koji su u funkciji unapređenja ukupne turističke ponude i vanpansionskih sadržaja (akva parkovi, karting staze, klizališta, suvi bob, staza za nordijsko skijanje, infrastruktura za noćno skijanje, topovi za vještački snijeg, hajking, bajking, rafting i sl.) kojim se stvaraju uslovi za podsticanje novog zapošljavanja, omogućava produženje turističke sezone, i unapređuje ukupna konkurentnost Crne Gore kao turističke destinacije.

Od tržišne orijentisanosti i intenziteta promocije, atraktivnosti, nivoa kvaliteta usluga i ukupnih prihoda, ne zavise samo radna mjesta i životni standard velikog dijela stanovništva, nego i dalji napredak uopšte, kao i ekonomska snaga zemlje.

Uslovi kreditiranja bili su sljedeći:

- Maksimalni iznos do 500.000,00 eur;
- Minimalni iznos 10.000,00 eur;
- Kamata do 5 % na godišnjem nivou;
- Rok otplate do 12 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 4 godine.

Za unapređenje vanpansionske ponude, IRF je finansirao jedan projekat. Kreditna sredstva u ovu svrhu iznosila su 250,000.00 eur.

IRF JE ovaj Program realizovao direktnim kreditiranjem korisnika kredita i kreditiranjem krajnjih korisnika kredita preko poslovnih banaka sa kojima je IRF uspostavio saradnju.

Program podrške ugostiteljstvu

Cilj programa bio je razvoj i rast postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u oblasti ugostiteljstva, kojim se stvaraju uslovi za podsticanje novog zapošljavanja i unapređenju ukupne turističke ponude.

Program podrške ugostiteljstvu, realizovao se i posredstvom poslovnih banaka.

Upravo, jedan projekat po ovom program finansiran je ovim putem i to u iznosu od 35,000.00 eur.

Uslovi kreditiranja su bili sljedeći:

- Maksimalni iznos do 500.000,00 €;
- Minimalni iznos 10.000,00 €;
- Kamata do 6,5% na godišnjem nivou (od kojih banci pripadaju 3%);
- Rok otplate do 8 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 1 godine.

“Dobili smo kredit od IRF bez koga našu investiciju ne bi mogli realizovati. Sve skupa je nosilo sa sobom dosta rizika, ali ukoliko nemate hrabrosti i sreće u poslu, nećete ništa napraviti”

**Korisnik kreditne linije
IRF-a**

Podrška razvoju poljoprivrede i proizvodnje hrane

Po ovom programu podrške plasirano je 5,770,114.74 mil eur za 27 projekata!

4,5 mil eur za proizvodnju hrane (9 projekata), odnosno 1,2 mil eur za 18 projekata iz oblasti poljoprivredne proizvodnje.

U okviru sektora poljoprivrede i proizvodnje hrane, IRF je MIDAS i IPARD-like projekte podržao sa ukupnim iznosom od 635,412,25 EUR.

Cilj programa bio je podrška razvoju i rastu mikro, malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima iz sektora poljoprivrede i proizvodnje hrane kroz podsticaj unapređenja proizvodnih kapaciteta, proširenje proizvodnje, uvođenja novih tehnologija, poboljšanje konkurentnosti.

Ovaj program podrške IRF je realizovao kako samostalno, tako i posredstvom poljskih banaka.

Uslovi po kojima se realizovao ovaj program su sljedeći:

- Maksimalni iznos do 1.000.000,00 € (za preduzetnike i poljoprivredne proizvođače do 50.000,00 €);
- Minimalni iznos 10.000,00 €;
- Kamata do 5,5% na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamata;
- Rok otplate do 10 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 2 godine.

Program podrške preduzećima iz oblasti primarne drvoprerade

Imajući u vidu potencijale sa kojima Crna Gora raspolaže u domenu drvoprerade, cilj ovog programa bio je obezbjeđenje investicionih kredita za razvoj i rast postojećih proizvodnih mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika, koji se bave primarnom obradom drveta. Podrška je bila usmjerena za podsticaj ulaganja u modernizaciju proizvodnje, izgradnju novih proizvođačkih kapaciteta, korišćenju domaćih resursa i uvođenje novih tehnologija.

Po ovom program podrške, finansiran je jedan projekat i to iz opštine Mojkovac sa 30,000.00 eur.

- **Maksimalni iznos do 3.000.000,00 eur;**
- **Minimalni iznos 10.000,00 eur;**
- **Kamata do 5,5 % na godišnjem nivou;**
- **Rok otplate do 12 godina (uključujući grace period);**
- **Grace period do 4 godine.**

Program podrške proizvodnji

Cilj programa bio je razvoj i rast postojećih proizvodnih mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika, kroz podsticaj ulaganja u modernizaciju proizvodnje, izgradnju novih proizvođačkih kapaciteta, podsticaj proizvodnji sa većim stepenom obrade i korišćenju domaćih resursa, uvođenje novih tehnologija i proizvoda.

U 2015. godini finansirano je 15 preduzeća u ukupnom iznosu od 2,521,500.00 EUR

Kreditni uslovi koji su važili za finansiranje posredstvom banaka i finansiranje direktnim putem bili su:

- Maksimalni iznos do 3.000.000,00 eur (za preduzetnike do 50.000,00 EUR);
- Minimalni iznos 10.000,00 eur;
- Kamata do 5,5 % na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamata;
- Rok otplate do 12 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 4 godine.

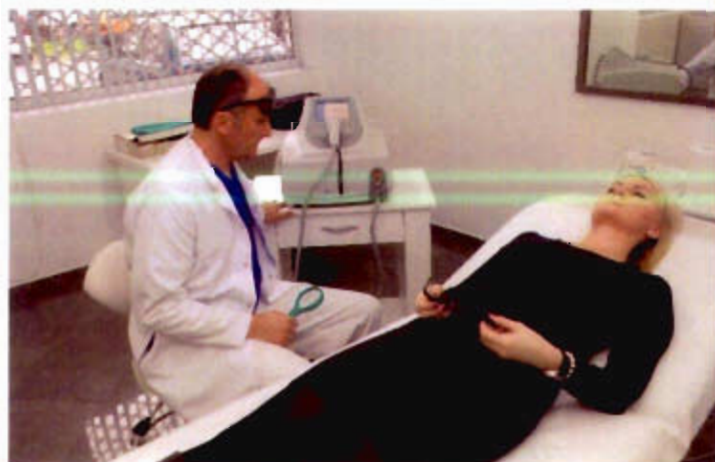
Program podrške preduzećima uslužne djelatnosti

Cilj programa bio je razvoj i rast mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika koja se bave uslugama.

Za sektor usluge, IRF je u 2015.godini financirao 24 projekta sa kreditnim sredstvima u iznosu od ukupno 4,060,150.00 eur.

Kreditni realizovani direktno i posredstvom poslovnih banaka, realizovani su po sljedećim uslovima:

- Maksimalni iznos do 3.000.000,00 eur;
- Minimalni iznos 10.000,00 eur;
- Kamata do 6 % na godišnjem nivou;
- Rok otplate do 12 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 4 godine.

"15 godina smo radili i nijesmo koristili nikakve kredite, bančni krediti su nam bili skupi, i nijesmo se smjeli upustiti u tu avanturu. Od 2010.godine kada nam je IRF dodijelio prvi kredit, sa kojim smo proširili proizvodne kapacitete i sredstva uložili u opremu, efekti su bili višestruki: modernizovali smo se, proširili smo se i stvorili uslove za zapošljavanje dodatne radne snage i na tak način postali konkurentniji na tržištu. Nakon svega toga dođu i plodovi našeg rada i truda."

Korisnik kreditne linije IRF-a

Podsticaj likvidnosti

Polazeći od toga da je jedan od najvećih problema crnogorskih preduzeća (ne)likvidnost, IRF je u tom pravcu kreirao posebne programe čiji je cilj bio da se tim preduzećima pomogne, kako bi riješila problem nelikvidnosti.

U tom kontekstu, IRF je u 2015.godini realizovao posebnu kreditnu liniju za kratkoročne kredite- faktoring, po kojoj je podržao 40 preduzeća u ukupnom iznosu od 52,7 mil EUR.

Isto tako, IRF je obezbijedio iz svojih dugoročnih kreditnih linija, podršku koja je namjenjena za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja i za finansiranje trajnih obrtnih sredstava. Po navedenim kreditnim linijama, podržano je 70 projekata, u ukupnom iznosu od 20,8 mil EUR.

Kroz podsticaj likvidnosti, IRF je u 2015.godini formirao pet Programa podrške, i to za:

- Faktoring finansiranje- kratkoročni krediti;
- Finansiranje trajnih obrtnih sredstava;
- Refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja;

Faktoring- kratkoročni krediti

Faktoring finansijska usluga bila je namijenjena prije svega privrednim subjektima koji su željeli da poboljšaju svoju likvidnost na račun bonitetnih kupaca i kvalitetnih proizvoda ili usluga.

Ovim programom se željelo obezbijediti uslov za poboljšanje likvidnosti crnogorskih mikro, malih i srednjih preuzeća i preduzetnika.

Kroz ovaj instrument podrške, IRF je preko trgovačkih lanaca omogućio da MMSP i preduzetnici svoja potraživanja naplate u roku do 7 dana, umjesto u datumu valute koji je često iznosio 60 do 90 dana, a nerijetko i 120 dana.

Na ovaj način, ne samo što su podržana postojeća preduzeća (da se ne pokrene stečajni postupak prema njima), već su i sačuvana postojeća radna mjesta!

Predmet faktoringa su mogla biti postojeća i buduća potraživanja komitenta za isporučenu robu, izvršene usluge dužniku i druga potraživanja za koja postoji nedvosmislena obaveza plaćanja od strane dužnika. Navedena potraživanja mogla su biti ustupljena faktoru do visine definisanog limita ustupanja/finansiranja, u periodu važenja Ugovora o faktoringu.

Uslovi otkupa potraživanj, bili su sljedeći:

R.br	Vrsta potraživanja	% otkupljenih potraživanja	Ročnost potraživanja	Naknada	Kamata (god. nivo)
1	Država - dužnik	do 100%	do 365 dana	0,50%	4,5%
2	Proizvođači - komitent	do 90%	do 120 dana	0,50%	4,5%
3	Ostali	do 90%	do 120 dana	0.65%	5,5%
4	Dobavljački faktoring	do 100%	do 120 dana	0.65%	6%

52,7 mil eur

Kratkoročnih kredita

2.766

Očuvanih radnih mjesta

Program finansiranja trajnih obrtnih sredstava

Imajući u vidu potrebu crnogorske privrede za trajnim obrtnim sredstvima IRF CG je i u 2015. godini nastavio sa kreditnom linijom za finansiranje trajnih obrtna sredstva.

Izražena investiciona aktivnost privrednih subjekata u prethodnom periodu, često je bila uzrokom ročne neusklađenosti sredstava i izvora sredstava.

Takođe, kreditna zaduženja realizovana su po visokim troškovima zaduživanja. Realizacijom ove kreditne linije pokušalo se smanjiti intenzitet dva prethodno pomenuta problema.

Trajna obrtna sredstva su sredstva potrebna za finansiranje tekućih obaveza koje nastaju u redovnim poslovnim aktivnostima krajnjeg korisnika kredita, a odnose se na sirovine i materijal, zalihe, ostale proizvodne troškove, potraživanja od kupaca.

Finansirajući 42 preduzeća, IRF je istima pomogao da riješe trenutne probleme likvidnosti. Kreditna sredstva za ovu namjenu iznosila su 5,769,000.00 eur.

Nabavku trajnih obrtnih sredstava, preduzeća su mogla izvršiti iz kredita IRF-a, po sljedećim uslovima:

- Maksimalni iznos do 1.000.000,00 €;
- Minimalni iznos 10.000,00 €;
- Kamata do 5,5 % na godišnjem nivou;
- Rok otplate do 6 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 1 godine.

Refinansiranje tekućih kreditnih zaduženja

Cilj Programa bio je refinansiranje tekućih kreditnih zaduženja preduzećima koja se bave sljedećim djelatnostima:

- proizvodnja,
- turizam,
- ugostiteljstvo,
- usluge,
- trgovina (krajnji korisnici koji svoje projekte realizuju u sjevernom regionu) i
- poljoprivreda.

Na ovaj način su se, krajnjem korisniku, obezbjedila povoljna dugoročna kreditna sredstva čime se postiže dugoročna finansijska stabilnost i ravnoteža u preduzeću.

Namjena kredita bila je isključivo za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja, a na osnovu ocjene opravdanosti refinansiranja od strane poslovne banke.

Namjena kredita bila je isključivo za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja čije je inicijalno odobrenje bilo najmanje 6 mjeseci prije podnošenja zahtjeva za refinansiranje, a na osnovu ocjene opravdanosti refinansiranja.

Po ovom Programu, IRF je refinansirao 15,088,370.95 eur, i na ovaj način bio za 28 preduzeća institucija koja im je omogućila da kod poslovnih banaka refinansiraju obaveze koje su bile inicijalno odobreno po kamatnoj stopi od, aproksimativno 9% na godišnjem nivou, uz značajno veću efektivnu kamatnu stopu.

Kreditni uslovi bili su sljedeći:

- Maksimalni iznos do 3.000.000,00 €;
- Minimalni iznos 10.000,00 €;
- Kamata do 6 % na godišnjem nivou;
- Rok otplate do 10 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 12 mjeseci.

Program kreditiranja infrastrukturnih projekata i projekata vodosnabdijevanja

Cilj Programa bio je realizacija investicionih projekata iz oblasti infrastrukture (saobraćajnice, vodovodi, prečišćavanje otpadnih voda i sl.) na lokalnom i državnom nivou, koji su funkciji iskorišćavanja privrednih potencijala i stvaranju uslova za razvoj biznisa.

Namjera je bila da projekti koji se finansiraju iz ove kreditne linije doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podsticaju razvoja biznisa.

Korisnici kredita mogli su biti opštine, glavni grad, prijestonica, preduzeća čiji su osnivači/ većinski vlasnici jedinice lokalne samouprave, javna preduzeća i privredna društva.

Kreditni su se mogli realizovati i direktnim putem, i posredstvom poslovnih banaka.

Za projekte vodosnadbijevanja i infrastrukture, IRF je uložio 3,681,532.31 eur , za realizaciju 5 projekata

- Maksimalni iznos do 3.000.000,00 €;
- Minimalni iznos 10.000,00 €;
- Kamata do 5,5 % na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamate;
- Rok otplate do 15 godina (uključujući grace period);
- Grace period do 5 godina.

Stimulativne mjere

U 2015. godini IRF je po svakom Programu podrške imao stimulativne mjere.

Stimulativne mjere su podrazumijevale, da za subjekte koji projekte realizuju u opštinama **sjevernog regiona i u manje razvijenim gradovima (Cetinje, Nikšić i Ulcinj) ili subjekte koji realizacijom projekta zaposle 5 ili više novih lica bude odobrena posebna stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 1 %.**

Takođe, stimulacije su se odnosile i na kredite, za koje bi se odobrila garancija neke od poslovnih banaka, na način što se inicijalna kamatna stopa umanjila za 1,5 %.

Kako je poznato da krajnji korisnici kreditnih aranžmana Fonda mogu biti samo subjekti koji od Poreske uprave obezbijede potvrdu da uredno izmiruju svoje poreske obaveze, dodatno Fond je stimulisao i one koji to rade redovno.

Shodno tome za privredne subjekta koji redovno izmiruju poreske obaveze, tj. nalaze se na „bijeloj listi“ **nadležnog državnog organa, odobravalala se posebna stimulacija i vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 %.**

Za projekte finansirane iz sredstava EIB-a, kamatna stopa je bila niža za 0,5% u odnosu na definisane!

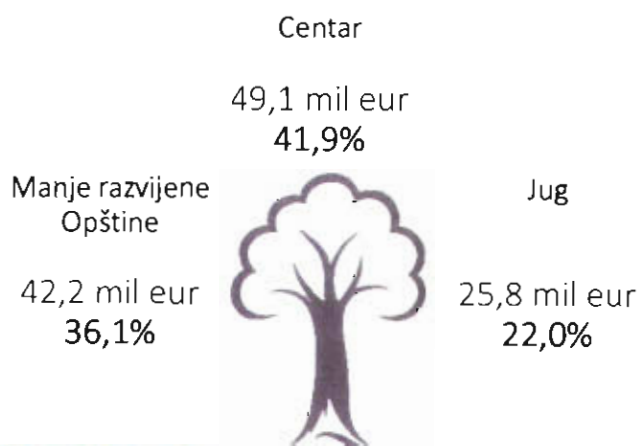
Odobrena kreditna sredstva po regionima

Regionalni razvoj predstavlja stalni izazov, stoga je pažnja Fonda u 2015. godini bila usmjerena na projekte koji utiču na smanjenje razlika između razvijenih i manje razvijenih opština.

Pored podrške kroz finansiranje poljoprivrede i turizma dodatnim mjerama se uticalo da se bolje koriste resursi na sjeveru. Tražilo se rješenja i u stimulativnom finansiranju, i u unapređenju znanja potencijalnih ali i postojećih preduzetnika na sjeveru.

Stvaranje uslova za ravnomjerniji regionalni razvoj i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini, obuhvata, između ostalog, i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti. Sveobuhvatan zakonski, strateški i institucionalni pristup razvoju malog i srednjeg preduzetništva pretpostavka su jačanja konkurentske sposobnosti ekonomije i ravnomjernijeg regionalnog razvoja.

Sa jasnom namjerom da se podstakne konkurentnost među preduzeticima, u 2015. godini kreirani su takavi instrumenti kojima bi se stvorio ravnomjerniji regionalni razvoj (ulaganje u manje razvijene opštine) i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini kao i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti.

38,58%

Finansiranih investicionih projekata u sjeverne i manje razvijene opštine

U manje razvijene opštine uloženo je ukupno 42,2 mil EUR, odnosno 36,1% ukupno plasiranih sredstava.

Posmatrajući broj investicionih projekata, u navedene opštine finansirano je 38,58% dugoročnih kredita, od ukupnog broja koje je IRF podržao u 2015. godini.

U manje razvijene opštine uloženo je ukupno 36,1% sredstava, dok je u južni region države uloženo ukupno 22,0%.

Centralni dio, sa najvećim brojem stanovnika, podržan je sa ukupno 41,9% kreditnih sredstava.

Odobrena sredstva po Opštinama

U crnogorske opštine finansirano je ukupno 117.1 mil EUR za 294 projekta (dugoročni i kratkoročni krediti).

Kao i ranijih godina, manje razvijene Opštine su posebno tretirane kada su uslovi kreditiranja u pitanju. Naime, kamatna stopa za sva MMSP koja su dolazila sa ovog područja su imala posebno definisane uslove kreditiranja, koji su podrazumijevali nižu kamatnu stopu u odnosu na definisane po određenim kreditnim linijama.

Pored posebnih uslova, kako je već navedeno, postojale su i stimulacije, ukoliko se sama investicija realizovala u pomenutim region Države.

Glavni grad je u 2015. godini na prvom mjestu po strukturi uloženi kreditnih sredstava, i to sa 38,6 mil EUR.

Najmanje sredstava je uloženo u opštinu Plužine, i to svega 7,707.00 EUR.

U prvih pet Opština, u koje je uloženo najviše kreditnih sredstava, nalaze se, na **drugom i trećem mjestu**, Opštine koje spadaju u kategoriju manje razvijenih, a to su **Nikšić i Bijelo Polje**.

Rb	Naziv opštine	Ukupno
1	Podgorica	38,647,334.32
2	Nikšić	15,014,886.90
3	Bijelo Polje	10,480,260.79
4	Danilovgrad	10,449,059.46
5	Herceg Novi	9,318,938.42
6	Budva	7,200,000.00
7	Kotor	5,703,828.04
8	Rožaje	5,084,995.00
9	Ulcinj	4,029,161.09
10	Cetinje	3,192,861.54
11	Kolašin	2,350,000.00
12	Bar	1,938,250.76
13	Tivat	1,578,000.00
14	Mojkovac	734,826.98
15	Žabljak	596,859.16
16	Pljevlja	484,868.42
17	Gusinje	130,000.00
18	Berane	106,446.02
19	Šavnik	29,581.85
20	Plužine	7,704.00
Ukupno		117,077,862.75

Odobrena sredstva po Opštinama

Broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori u 2015.godini iznosio je 25 955, što u odnosu na 2014. godinu kad ih je bilo 23 308, predstavlja povećanje od 10,2%.

Najveći broj poslovnih subjekata, posmatrajući 2015. godinu, zabilježen je u Podgorici i to 9.350, odnosno 36,0% od ukupnog broja poslovnih subjekata, zatim slijedi Budva sa 3.021, što predstavlja 11,6% od ukupnog broja i Bar sa 2.614 poslovnih subjekata, tj. sa 10,1% učešća u ukupnom broju. Upoređujući podatke iz 2015.godine sa podacima iz 2014. godine u pomenutim opštinama Baru, Budvi i Podgorici bilježi se porast.

U Baru je broj poslovnih subjekata veći za 10,0%. U Budvi se bilježi porast od 11,0% dok je u Podgorici porast iznosio 11,7 %.

Imajući navedene promjene u vidu, posmatrajući strukturu uloženih ukupnih sredstava Fonda u 2015.godini (dugoročni i kratkoročni kreditni plasmani), prvih pet Opština u koje je uloženo najviše sredstava su:

Rb	Naziv opštine	Dugoročni krediti	Kratkoročni krediti	Ukupno
1	Podgorica	14,791,334.32	23,856,000.00	38,647,334.32
2	Nikšić	6,127,739.90	8,887,147.00	15,014,886.90
3	Bijelo Polje	5,610,260.79	4,870,000.00	10,480,260.79
4	Danilovgrad	6,473,059.46	3,976,000.00	10,449,059.46
5	Herceg Novi	9,318,938.42	0.00	9,318,938.42
Ukupno		42,321,332.89	41,589,147.00	83,910,479.89

Od ukupnog broja stanovnika u 2011. najveći broj je u Središnjem regionu 293.509 (47,3%), zatim Sjevernom regionu 177.837 (28,7%), dok je Primorski region sa najmanjim brojem stanovnika 148.683 (24,0%). Međutim, u međupopisnom periodu primjetno je smanjenje broja stanovnika Sjevernog regiona, dok je u Središnjem i Primorskom zabilježeno povećanje.

1

Odobrena sredstva po djelatnostima

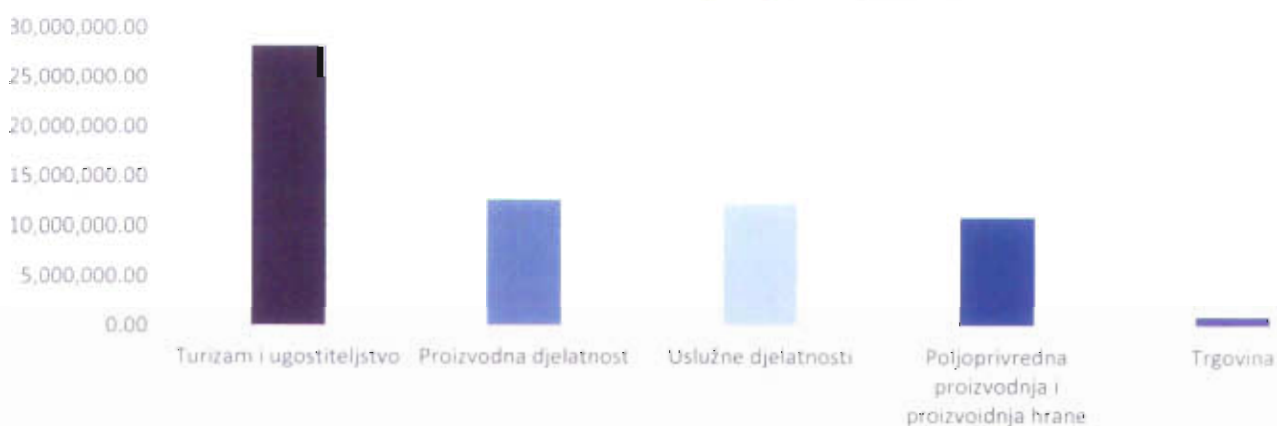
Zahvaljujući inicijativi Ministarstva održivog razvoja i turizma, IRF je imao u 2015.godini najviše Zahtjeva koji su se odnosili na investicije upravo iz ovog sektora- turizam i ugostiteljstvo.

U sektor turizma i ugostiteljstva uloženo je 28 mil EUR, odnosno 43,74%, dok je najmanje uloženo u sektor trgovina, koji je financiran isključivo na sjeveru Crne Gore, sa 0,9 mil EUR, odnosno 1,46%.

Nakon sektora koji prednjači na skali, sektor proizvodnje je podržan sa 12,5 mil eur, odnosno sa 19,34%, i sektor usluge sa 12,1 mil EUR, odnosno 18,8%.

U djelatnost- Poljoprivreda i proizvodnja hrane, uloženo je 10,7 mil EUR, odnosno sa 16,6%.

Odobrena sredstva po djelatnostima

Podsticaj zaposlenosti

Finansiranjem 254 investiciona projekta- dugoročni krediti, u 2015.godini, očekujemo otvaranje više od 1.880 novih radnih mjesta, pored toga što je očuvano 2.766 radnih mjesta, kroz 40 potpisanih Ugovora o otkupu potrzivanja.

Podržali

294

subjekta

Očuvali/otvorili
ukupno

4.655

radnih mjesta

IRF CG AD kroz svoje instrumente podrške doprinosi da Crna Gora bude institucionalno razvijena država, koja društveno ekonomski razvoj bazira na konkurentnosti, efikasnosti i razvijenim ljudskim kapacitetima.

Na ovaj način se omogućava razvoj postojećih preduzeća kao i otvaranje novih, razvoj preduzetništva uopšte, smanjenje nezaposlenosti, veća saradnja između sektora u privredi, i uspostavljanje jednakih mogućnosti za sve subjekte u državi.

Zapošljavanje

Da bi se povećalo znanje mladih ljudi, korisnici kreditne linije su bili uslovljeni uspješnim završetkom obuke koju su organizovali Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i/ili Zavod za zapošljavanje Crne Gore. P

ored obuke, pomenute institucije su učestvovala u prikupljanju dokumenatcije i izradi Investicionih projekata. Na ovaj način mladim ljudima se pružila mogućnost da se prije počinjanja sopstvenog biznisa edukuju i upoznaju sa šansama i mogućim opasnostima koje biznis nosi sa sobom.

Takođe, i IRF je kroz razne oblike edukacije, kroz konsultacija i savjete, doprinio povećanju prduzetničkog znanja.

Zahtjevi

U 2015.godini arhivi je predato 551 Zahtjev za kredit.

Od broja predatih Zahtjeva, odobreno je njih 294, odnosno 53,4%.

Po Proceduram Fonda, svaki kreditni Zahtjev, koji za to ispunjava uslove, se mora obići, i to u tri faze:

- Prije odobrenja kreditnih sredstava;
- U toku realizacije projekta;
- Nakon realizacije projekta.

U svrhu namjenske kontrole, obiđena su 102 investiciona projekta, na osnovu kojih je odrađen fotoelaborat i koji su obrađeni u skladu sa Pravilnikom o namjenskoj kontroli.

Pored navedenih obilazaka, menadžment IRF-a je obišao ukupno 187 preduzeća. Najveći akcenat je stavljen na opštine Sjevernog regiona i manje razvijene opštine.

Monitoring portfolija

Imajući u vidu da Investiciono-razvojni fond Crne Gore, kako na dnevnom tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima, tako da u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura svih 960 aktivnih kredita i 2 garancije po intervalima kašnjenja. Divije garancije su evidentirane u kategoriji kašnjenja preko 365 dana.

Interval kašnjenja	Broj kredita	% u ukupnom broju aktivnih kredita	Saldo kredita	% u ukupnom saldu aktivnih kredita
0-30	842	87.71%	118,040,774.60	94.64%
31-60	44	4.58%	1,869,202.32	1.50%
61-90	20	2.08%	1,349,770.91	1.08%
91-150	9	0.94%	282,973.70	0.23%
151-270	6	0.63%	84,119.13	0.07%
271-365	34	3.54%	866,726.06	0.69%
preko 365	5	0.52%	2,233,179.74	1.79%
UKUPNO	960	100.00%	124,726,746.46	100.00%

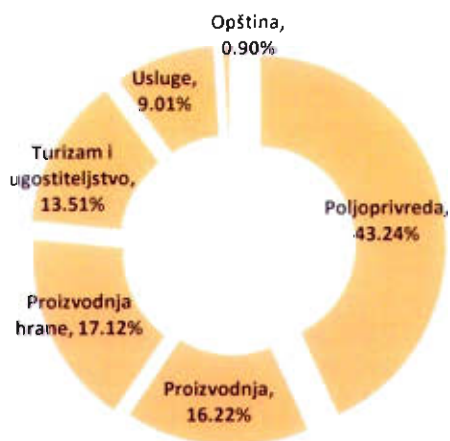
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 2,78% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2015. godine.

Klasifikacione grupe	Broj kredita	% u ukupnom broju aktivnih kredita	Saldo kredita	% u ukupnom saldu aktivnih kredita
A	559	58.23%	85,520,171.27	68.57%
B1	177	18.44%	15,903,964.00	12.75%
B2	113	11.77%	15,906,649.20	12.75%
C1	36	3.75%	2,124,207.23	1.70%
C2	19	1.98%	1,373,524.82	1.10%
D	10	1.04%	268,931.56	0.22%
E	46	4.79%	3,629,298.38	2.91%
UKUPNO	960	100.00%	124,726,746.46	100.00%

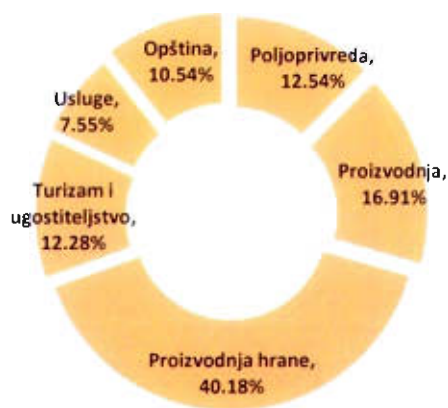
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 5,93% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2015. godine.

Monitoring portfolija

Kreditni plasmani IRF-a klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E (111 plasmana čiji ukupan saldo iznosi 5,642,911.19€), prikazani su na dijagramu broj 1:

Dijagram broj 1: Struktura po broju kredita

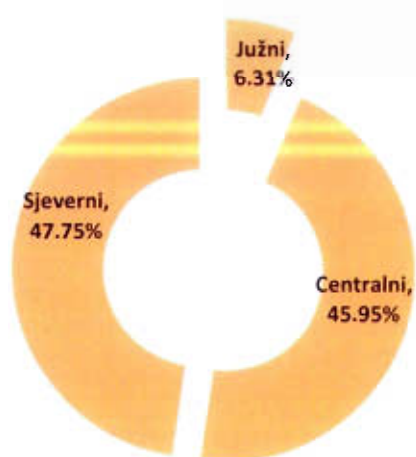

Dijagram broj 2: Struktura po saldu

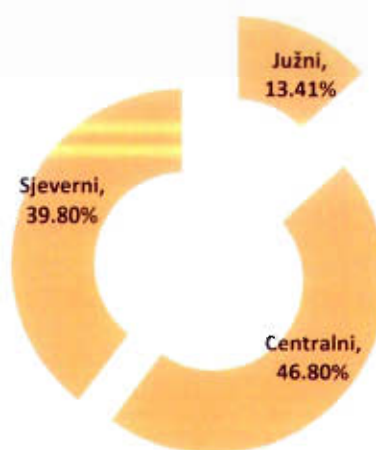
Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF-a u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednu djelatnost (43,24%).

Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj saldo problematičnih plasmana, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti proizvodnje hrane (40,18%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura za navedenih 111 kredita po broju i saldu je sledeća:

Dijagram broj 3: Struktura po broju kredita

Dijagram broj 4: Struktura po saldu

Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanom

Investiciono-razvojni fond A.D. je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru rukovodeći se načelima bankarskog poslovanja, što ima za cilj stvaranje vrijednosti proizvoda Fonda. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

Pri upravljanju kreditnim rizikom IRF se vodi propisima Centralne Banke Crne Gore, kao i principima dobrog bankarskog poslovanja i pozitivne bankarske prakse.

U 2015 godine nastavljene su aktivnosti na boljoj identifikaciji, mjerenju i praćenju kreditnog rizika kao na pojedinačnoj osnovi tako i na nivou portfolija. Navedene aktivnosti su se odnosile na dalje unapredjenje internih akata koji tiču načina prezentacije i analize kreditnog rizika, načina praćenja kreditnog rizika i sprovođenje mjera za njegovo ublažavanje.

Sa aspekta analize i praćenje kreditnog rizika na pojedinačnoj osnovi i dalje se značajna pažnja posvetila praćenju koncentracije rizika po korisnicima i limitiranje rast kreditnog rizika po tim korisnicima. Ovdje se prevashodno misli na dio portfolija IRF koji se odnosi na kredite relizovane posredstvom poslovnih banaka gdje je koncentracija rizika posebno izražena kod pojedinih poslovnih banaka u Crnoj Gori.

S obzirom na značajno uvećanje kreditne aktivnosti IRF u 2015. godini akcenat je takodje bio na što kvalitetnijoj identifikaciji kreditnog rizika prilikom odobravanja plasmana, kroz sveobuhvatniju prezentaciju relevantnih informacija za ocjenu kreditnog rizika po pojedinačnim plasmanima i korisnicima kao i analizu svih aspekata rizika plasmana.

Sa aspekta analize i praćenje kreditnog rizika na nivou portfolija takodje se posebna pažnja posvetila analizi portfolija po različitim segmentima, uz kvalitetnije izvještavanje o dinamici portfolija kako sa aspekta ukupnog portfolija tako i sa aspekta plasmana kod kojih je uočeno povećanje kreditnog rizika.

Unutrašnja kontrola

Sistem unutrašnje kontrole IRF-a je proces, uspostavljen od strane Menadžmenta namijenjen za postizanje strateških i poslovnih ciljeva, ciljeva izvještavanja i ciljeva usklađenosti sa zakonima, pravilnicima, procedurama i ostalim internim aktima Fonda.

Cilj unutrašnje kontrole je da kroz permanentni nadzor rada organizacionih jedinica Fonda, kontroliše usklađenost poslovanja Fonda sa pravilnicima, procedurama i ostalim internim aktima, da unaprijedi poslovanje Fonda, kako bi se operativno-proceduralni rizik sveo na najmanju moguću mjeru.

Pored kontrole usklađenosti poslovnih procesa pravilnicima i politikama Fonda, aktivnosti unutrašnje kontrole odvijale su se upravo pružanja savjetodavnih usluga referentima i davanja sugestija kako bi se broj grešaka sveo na najmanju moguću mjeru.

339

kontrolisanih predmeta u 2015.godini

Privatizacija

Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. se kao finansijska institucija, pored intenzivnih aktivnosti koje za cilj imaju podsticaj i ubrzanje privrednog razvoja Crne Gore, kroz mehanizam kreditne podrške pod povoljnijim uslovima, bavi i pitanjima vezanim za okončanje procesa privatizacije, tj. prodaje kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije.

Trend smanjenog interesovanja investitora u dijelu procesa privatizacije preostalih društava iz portfelja IRF prisutan je i u 2015. godini. Posebno je to izraženo kod Društava čije su akcije predviđene za prodaju putem berze. IRF je u 2015. godini nastavio sa aktivnostima na privatizaciji društava iz svog portfelja, u skladu sa ciljevima i smjernicama definisanim Planom privatizacije za 2015. godinu.

Planom privatizacije utvrđeni su osnovni ciljevi privatizacije i drugi aspekti ovog procesa, metode i načini privatizacije, sa utvrđenim spiskovima društava i procentom akcijskog kapitala za privatizaciju.

Modeli privatizacije definisani Planom privatizacije za 2015. godinu su:

- javni tender,
- aukcija,
- berza
- valorizacija turističkih lokaliteta ili privrednih društava kroz javno-privatno partnerstvo.

Planom privatizacije za 2015. godinu obuhvaćena su sljedeća društva iz portfelja IRF-a i to:

•Prodaja akcija putem javnog tendera:
Institut "Dr Simo Milošević" ad - Igalo,
"Montecargo" ad - Podgorica, HTP
"Ulcinjaska rivijera"ad -Ulcinj i
"Montepranzo Bokaproduct" ad - Tivat.

Provođenje kompletnog postupka prodaje akcija putem javnog tendera u nadležnosti je Tenderskih komisija koje formira Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte, a shodno Planu privatizacije za 2015. godinu, za navedena društva za koje je predviđena prodaja akcija putem javnog tendera.

Tokom 2015.godine nastavilo se sprovođenje objavljenog tendera za prodaju 56,4806% akcijskog kapitala Instituta «Dr Simo Milošević» AD Igalo, uz obavezu realizacije Investicionog programa.

Ugovor o kupoprodaji 56,4806% akcijskog kapitala zaključen je dana 19.11.2015.godine sa jedinim ponuđačem na tenderu, konzorcijumom »International Welnes Group Limited« iz Londona. Predmet kupoprodajne transakcije je i akcijski kapital IRF CG AD, koji iznosi 23,6461% ukupnog kapitala Instituta «Dr Simo Milošević» AD Igalo.

Privatizacija

•**Valorizacija turističkih lokaliteta ili privrednih društava kroz javno privatno partnerstvo:** Skijalište "Savin Kuk" na Žabljaku.

Shodno Odluci o Planu privatizacije za 2015. godinu, Tenderska komisija za valorizaciju turističkih lokaliteta pri Savjetu za privatizaciju i kapitalne projekte, nadležna je za valorizaciju turističkih lokaliteta ili privrednih društava kroz javno privatno partnerstvo.

U nadležnost navedene Tenderske komisije je i objavljivanje javnog tendera za davanje u dugoročni zakup Skijališta "Savin Kuk" na Žabljaku.

Navedena objava javnog tendera zavisi od dinamike pripreme tenderske dokumentacije za nalaženje investitora, rješavanja otvorenih pitanja na lokalitetu (prevashodno pitanja imovinsko-pravnih odnosa), prioriteta koje će definisati Savjet, iskazanim interesovanjima potencijalnih investitora i dr. IRF je tokom 2015. godine, samostalno i u saradnji sa Vladom Crne Gore, uložio značajna sredstava u rekonstrukciju, modernizaciju i posebno bezbjednost ovog skijališta.

IRF CG AD je pred Upravom za nekretnine, a shodno Zakonu o eksproprijaciji, pokrenuo postupak eksproprijacije pet katastarskih parcela na lokalitetu Savin kuk, Žabljak, ukupne površine 7.144m².

Postupku eksproprijacije je prethodila Odluka Vlade CG o utvrđivanju javnog interesa za eksproprijaciju nepokretnosti na području Opštine Žabljak, a odnose se na katastarske parcele na pomenutom lokalitetu.

Tokom 2015.godine, okončani su postupci i potpisani sporazumi o eksproprijaciji sa vlasnicima čija ukupna površina zemljišta iznosi 4.530m².

U toku je postupak za eksproprijaciju preostalog dijela zemljišta koji u 2015. godini nije okončan iz razloga pravne prirode.

•**Prodaja akcija putem berze:** HTP "Berane" ad – Berane, HTP "Velika Plaža" ad – Ulcinj, "Agrotransport" ad – Podgorica, "Crnogoracoop" ad – Podgorica i "Radoje Dakić" ad – Podgorica.

Kako većina ovih društava ima značajne finansijske, organizacione i imovinske probleme, zbog čega ista nijesu atraktivna za investitore i pored značajnog diskonta cijena akcija ovih društava (kod nekih društava čak do 95% nominalne vrijednosti). U 2015.godini su prodate akcije IRF CG AD u društvu "Radoje Dakić" ad – Podgorica.

Predmetne akcije ponuđene su na berzi preko ovlašćenog brokera "VIP BROKER DILER" ad - Podgorica.

Privatizacija

- **Monitoring realizacije privatizacionih ugovora**

Tokom 2015. godine IRF CG AD je u saradnji sa ostalim prodavcima državnog kapitala, resornim ministarstvima i Savjetom za privatizaciju i kapitalne projekte, vršio praćenje realizacije ugovora o kupoprodaji akcija (davanje mišljenja na revizorske izvještaje, praćenje stepena ispunjenja obaveza iz ugovora o privatizaciji, traženje dopune i pojašnjenja informacija o statusu nekretnina, troškova, uplate poreza i doprinosa i svih ostalih pitanja vezanih za funkcionisanje društava) za AD "MMK Standard" - Nikšić, AD "Jekon" - Bijelo Polje, AD "Jadran" Perast.

Tokom 2015. godine okončan je proces privatizacije u društvima AD "MMK Standard" – Nikšić i AD "Jekon" - Bijelo Polje. Konstatacijom prodavaca da su ispunjene ugovorene obaveze brisana su ograničenja na akcijama uspostavljena kod Centralne depozitarne agencije, u dijelu rapologanja od strane kupca akcija.

Takođe, kao nastavak aktivnosti iz ranijeg perioda, u 2015. godini su permanentno razmatrana pitanja iz oblasti privatizacije, sa posebnim akcentom na: informisanje i postupanje po zahtjevima nadležnih organa, analizi predloga u vezi rješavanja daljeg statusa privatizacionih ugovora, statusu raspisanih tendera za društva u kojima participiraju vlasnici državnog kapitala, i dr. Predmet pažnje Fondova, Zavoda, nadležnog Ministarstva, kao i Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte tokom 2015.godine je bio dalji status privatizacionog Ugovora za AD Jadran Perast.

Aktivno učešće u radu radnih tijela formiranih od strane Vlade Crne Gore, kao i komisija Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte uzeli su i imenovani predstavnici iz redova zaposlenih u IRF-u .

Privatizacija

Portfelj IRF-a na dan 31.12.2015. godine

AKCIJE/UDJELI

Društva iz portfelja IRF-a registrovana kod CDA

Akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti koje glase na dio kapitala akcionarskog društva, čine najznačajniji dio portfelja IRF-a. U svom portfelju IRF posjeduje akcije 16 društava koja su registrovana kod Centralne depozitarne agencije AD Podgorica. Prema visini učešća IRF-a u kapitalu ovih društava, IRF posjeduje do 10% kapitala u 5 društva, od 10% do 30% kapitala u 7 društava i preko 30% kapitala u 4 društva.

R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Barska plovidba" AD Bar	371,465	4.2806	16.1562
2	"Institut Simo Milosevic" AD Igalo	90,411	154.9369	23.6461
3	"Montepranzo Bokaprodukt" AD Tivat	57,710	22.4457	51.4010
4	HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj	116,567	39.5005	7.6468
5	"13. jul-Plantaže" AD Podgorica	39,844,589	0.5113	22.2278
6	"Marina" ad Bar	258,283	5.7926	16.9992
7	"Agrotransport" AD Podgorica	16,406	51.1300	44.9246
8	HTP "Berane" AD Berane	41,119	19.3309	15.3544
9	"Ibarmond" AD Rožaje	8,255	5.1129	5.0664
10	"Jugooceanija" AD Kotor	326,048	22.4287	14.3172
11	"Market" AD Podgorica	7,113	7.8400	40.0755
12	HTP "Velika Plaža" AD Ulcinj	5,769	22.7241	9.8177
13	"Montecargo" AD Podgorica	1,236	5.2285	0.0370
14	"Crnogoracoop" AD Danilovgrad	54,651	6.6341	10.6294
15	"Mašinopromet rezervni djelovi" AD Podgorica	1,095	255.65	36.0078
16	"Izgradnja" AD Kotor	824	31.9051	9.7158

Privatizacija

Pravilnikom o korporativnom upravljanju privrednim društvima u vlasništvu IRF-a, uređena su pitanja korporativnog upravljanja na način da se zaštite prava IRF-a u privrednim društvima u kojima IRF posjeduje kapital i participira u vlasničkoj strukturi, kao i da se menadžmenti istih obavežu da rade i odlučuju u najboljem interesu ovih društava.

Pravilnikom se regulišu pitanja predstavljanja i zastupanja kapitala, zaštite interesa IRF, uslova, načina predlaganja i izbora predstavnika IRF u odborima direktora društava u kojima IRF posjeduje kapital, prava, obaveze i odgovornosti predstavnika IRF, kao i druga pitanja od značaja iz ove oblasti.

Na osnovu navedenog Pravilnika, između IRF-a i predstavnika IRF u odborima direktora zaključeni su odgovarajući ugovori kojima su definisana međusobna prava i obaveze. S tim u vezi, IRF CG AD je u stalnoj komunikaciji sa predstavnicima Fonda u organima upravljanja u kojima posjeduje kapital. Izveštavanje predstavnika IRF CG AD u organima upravljanja predstavlja vid kontrole i informisanja IRF CG AD o stanju i aktivnostima u društvima u kojima posjeduje IRF kapital i participira u vlasničkoj strukturi.

IRF je tokom 2015. godine aktivno učestvovao na sjednicama skupština akcionara iz portfelja IRF-a.

Društva iz portfelja IRF-a registrovana kod CDA

IRF posjeduje i akcije 14 društava registrovanih kod CDA nad kojima je otvoren stečajni postupak ili likvidacija. Otvaranjem postupka stečaja upravljanje nad ovim društvima prelazi u nadležnost Privrednog suda Crne Gore, odnosno organa koji isti imenuje. Po pitanju statusa ovih društava i provođenja postupka stečaja, IRF ima komunikaciju sa stečajnim organima imenovanim nad ovim društvima.

R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Duvanski kombinat" AD Podgorica	4,239,878	1.3225	28.3458
2	"Opštegrađevinsko Gorica" AD Podgorica	43,106	0.3319	0.1406
3	"El Obod" AD Cetinje	2,810,168	0.5113	8.8583
4	"Maksim" AD Murino	9,675	25.5646	7.3816
5	"Građevinar" AD Pljevlja	90,283	8.2100	39.4297
6	"Preduzeće za izgradnju Podgorice" AD Podgorica	5,693	16.1057	28.7903
7	"Gornji Ibar" AD Rožaje	578,487	19.9404	41.0150
8	Fabrika elektroda "Piva" AD Plužine	147,093	25.5646	42,1864
9	AD "Šavnik" Šavnik	2,697	31.1888	17.1587
10	ŠP "Pljevlja" AD Pljevlja	2,086,530	0.5100	49.0920
11	"Vunko" AD Bijelo Polje	190,641	25.5646	14.2985
12	"Lovćen" AD Podgorica	21,280	40.9000	52.4513
13	"Rudnici boksita" AD Nikšić	524	6.3074	0.0163
14	"Trgokoop " DD Podgorica	3,978	10.6519	18,9645

Društva "Lovćen" AD Podgorica i "Trgokoop " DD Podgorica su u postupku likvidacije.

Tokom 2015. godine okončan je postupak stečaja nad društvima Šumarsko preduzeće ad "Rožaje" Rožaje (07.10.2015.godine) i DIP "Žabljak" ad Žabljak (11.12.2015.godine) i ona su izbrisana iz CRPS-a i registra Centralne depozitarne agencije.

Društva u kojima IRF ima udio

IRF je osnivač društva sa ograničenom odgovornošću "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak. Udio IRF u ovom društvu čine novčani i nenovčani ulog u ukupnom iznosu od 2.668.018,00 €, od čega nenovčani kapital čini 1.823.867,00 €, dok novčani kapital čini 843.151,15€.

Takođe, IRF posjeduje udio u kapitalu Javnog preduzeća "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva nominalne vrijednosti 7,9 miliona eura, nad kojim se shodno zakonskim propisima i Zaključcima Vlade Crne Gore provodi postupak transformacije i reorganizacije u skladu sa Zakonom o privrednim društvima. Registrovana društva sa učešćem Fonda u ukupnom kapitalu prikazana su u tabeli:

Udjeli u društvima registrovanim u CRPS		
R.B.	Naziv društva	% IRF
1	"Turistički centar Durmitor" doo Žabljak	100,00
2	JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva	12,10

Obveznice

Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. u portfelju za 2015.godinu posjeduje sljedeće obveznice:

- Obveznice lokalnih uprava;
- Obveznice za saniranje mreže drumskih puteva (DP);
- Obveznice stare devizne štednje (OB);
- Obveznice Fonda rada (OBFR).

Obveznice lokalnih uprava

IRF je u periodu od 2006 - 2010. godine kupovao obveznice lokalnih uprava, po sistemu diskonta u odnosu na nominalnu vrijednost. Na dan 31.12.2015. godine u portfelju IRF-a se nalaze obveznice emitovane od strane 6 lokalnih uprava, i to: Cetinje, Berane, Plužine, Bar, Žabljak i Podgorica. Predmetne obveznice dospijevaju na naplatu u periodu od 7(sedam) godina u jednakim godišnjim tranšama prema definisanim iznosima, a poslednje serije ovih obveznica dospijevaju na naplatu 2018. godine.

Tokom 2015. godine, IRF je svoje aktivnosti bazirao na praćenju dospelosti predmetnih obveznica, te rješavanju pitanja naplate dospjelih potraživanja. Zbog nepovoljnog finansijskog položaja u kojem su se našle opštine Bar, Berane i Rožaje, Fond je sa istim zaključio sporazume o reprogramu dospjelog duga. Na osnovu zaključenih sporazuma ovim opštinama je omogućeno da dospjeli dug izmire u ratama uz odgovarajuće instrumente obezbjeđenja.

Opštine Andrijevica i Rožaje su u 2015.godini izmirile sve obaveze po osnovu obveznica.

IRF je tokom 2015. godine po osnovu dospjelih obveznica lokalnih uprava naplatio sredstva u ukupnom iznosu od 1.425.141,00eura. Takođe, Stručna služba IRF-a je u vezi naplaćenih potraživanja po ovom osnovu, preduzela i odgovarajuće aktivnosti radi brisanja istih iz registra CDA.

Obveznice

- **Obveznice za saniranje mreže drumskih puteva (DP)**

Obveznica za saniranje mreže drumskih puteva(DP) dospijevaju godišnje, počev od 15. aprila 2009. godine do 15. aprila 2015. godine. Nominalna vrijednost jedne obveznice je 1 EUR, obveznice imaju prinos po fiksnoj kamatnoj stopi od 3% godišnje.

Ministarstvo finansija je Fondu ukupno uplatilo sredstva u iznosu od 1.492.827,00eura i ove obveznice su u potpunosti naplaćene u 2015.godini. Dospjele naplaćene obveznice brisane su iz registra CDA.

- **Obveznice po osnovu ino duga i stare devizne štednje (OB)**

Predmetne obveznice dospijevaju godišnje, počev od 1. jula 2010. do 1. jula 2017. godine. Nominalna vrijednost jedne obveznice je 1 EUR.

Ministarstvo finansija je do sada uplatilo Fondu ukupna dospjela sredstva zaključno sa 2015. godinom u ukupnom iznosu od 279.233,00 eura. Dospjele naplaćene obveznice brisane su iz registra CDA.

- **Obveznice Fonda rada (OBFR)**

U portfelju IRF se 71 obveznica Fonda rada (OBFR) koje je emitovala Vlada Crne Gore. Predmetne obveznice kupljene su po nominalnoj vrijednosti od 1.926,00 eura, za ukupnu cijenu od 136.746,00 eura. Obveznice imaju prinos po fiksnoj kamatnoj stopi od 7% godišnje. Godišnja isplata sa uračunatim prinosom vrši se po dospelosti prema utvrđenom amortizacionom planu u jednakim godišnjim anuitetima u iznosima od po 33.350,83 eura, počev od 27. jula 2013. do 27.jula 2017. godine.

Ministarstvo finansija je do sada uplatilo dospjela sredstva u ukupnom iznosu od 100.052,49 eura. Dospjele naplaćene obveznice brisane su iz registra CDA.

Investicione nekrtnine

U vlasništvu IRF-a nalazi se značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Budvi, Ulcinju, Beranu, Mojkovcu i Cetinju koje je Fond u prethodnom periodu kupovao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore u cilju njihove dalje valorizacije ili stekao na drugi zakonit način.

Takođe, u vlasništvu IRF-a se nalaze i nekretnine stečene po osnovu naplate problematičnih plasmana iz založenih kolaterala po osnovu odobrenih kredita, i to u Nikšiću, Žabljaku i Bijelom Polju.

IRF-a je u vezi sa navedenim nepokretnostima tokom 2015. godine, razmatrao mogućnosti valorizacije po principu individualnog pristupa svakoj nekretnini pojedinačno i dr.

Prepoznajući širi društveni značaj, Investiciono razvojni fond Crne Gore AD je ustupio Opštini Bijelo Polje vlasništvo nad nepokretnostima u Bijelom Polju (zemljište i objekti) radi kvalitetnijeg funkcionisanja nadležnih službi u obavljanja komunalnih djelatnosti. Uprava za nekretnine Bijelo Polje je u maju mjesecu 2015.godine donijela Rješenje kojim se dozvoljava prenos svojine pomenutih nepokretnosti sa IRF-a na Opštinu Bijelo Polje.

Posebnu pažnju IRF je posvetio valorizaciji nepokretnosti upisane u u LN 5100 KO Podgorica II, koju čine poslovne zgrade u privredi površine 748m² i zemljište uz privrednu zgradu površine 112 m², na adresi ugao ulice Omladinskih brigada i ulice Novaka Miloševa u Podgorici.

IRF CG AD je na osnovu Odluke Odbora direktora, od 23.07.2015.godine, kupio poslovni prostor, površine 170m², koji se nalazi u Ulici Novaka Miloševa, u Podgorici.

Nepokretnost je kupljena od Saveza civilnih invalida rata Crne Gore zbog dokompletiranja urbanističke parcele, a radi planirane izgradnje poslovno-stambene zgrade.

U vezi sa ovom nepokretnošću IRF je kod Sekretarijata za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine Glavnog grada Podgorice pokrenuo inicijativu za izmjenu i dopunu postojećeg lokalnog planskog dokumenta (DUP-a), radi izgradnje poslovno stambenog objekta za potrebe IRF-a. Od strane nadležnih opštinskih organa inicijativa IRFCG u vezi izmjene DUP-a je prihvaćena u 2015 godini.

S tim u vezi, nadležna agencija je preduzela aktivnosti u vezi odabira obrađivača DUP-a. Potpisivanje Ugovora sa obrađivačem planskog dokumenta očekuje se početkom 2016.godine, čime će se stvoriti pretpostavke za dalju realizaciju planiranih aktivnosti.

Aktivnosti iz domena opštih i pravnih poslova

Pravna služba IRF-a je u toku poslovne 2015. godine preduzimala brojne aktivnosti iz svoje nadležnosti u skladu sa opštim aktima IRF-a. Kao najznačajnije izdvojili bi pravne radnje pred nadležnim pravosudnim i upravnim organima, iz oblasti privatizacije, prinudne naplate potraživanja i dr.

Služba za upravljanje imovinom i portfeljom HOV je sredinom 2015.godine, u skladu sa aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u IRF-u preuzela poslove prinudne naplate potraživanja.

U svim navedenim pravnim postupanjima Pravna služba IRF-a i Služba za upravljanje imovinom o portfeljom HOV samostalno nastupaju ne angažujući pravne kancelarije niti savjetnike za rješavanje spornih pravnih situacija. Broj sporova u kojima se IRF nalazi u poziciji tužioca – izvršnog povjerioca je i u 2015.godini je nastavio tendenciju rasta. Ovo iz razloga aktiviranja svih sredstava obezbjeđenja po spornim potraživanjima i preduzimanja svih zakonom dozvoljenih postupaka. Ovdje se prvenstveno misli na prinudnu naplatu potraživanja po osnovu kreditnih aranžamana odobrenih fizičkim i pravnim licima. Postupak prinudne naplate dospjelih potraživanja IRF CG A.D. od korisnika finansijskih instrumenata IRF-a, koji su kasnili sa otplatom svojih obaveza prema Fondu ili iste nijesu opšte plaćali se provodio prevashodno blokadom računa dužnika, putem aktivacije - protestovanja mjenica dostavljenih od strane dužnika, kao i putem prodaje hipotekovanih nepokretnosti u skladu sa zakonskim propisima.

Pored navedenog, vođene su aktivnosti iz domena redovnog poslovanja IRF-a: sačinjavanje svih vrsta ugovora u vezi sa finansijskim proizvodima IRF-a, vođenje postupaka provjere i upisa založnih prava na nepokretnostima korisnika kredita kao sredstva obezbjeđenja urednog povraćaja kredita i ostalih vrsta obezbjeđenja, postupci po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, realizacija plana javnih nabavki, radnih odnosa i dr.

Aktivnosti iz domena opštih i pravnih poslova

- **Slobodan pristup informacijama**

U skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list CG" br. 44/12) IRF-u je tokom 2015.godine podnijeto ukupno 25 zahtjeva za slobodan pristup informacijama na koje je blagovremeno odgovoreno u formi koju Zakon predviđa. U postupanju po predmetnim zahtjevima, donijeta su odgovarajuća rješenja, odnosno zaključci u skladu sa zakonom.

U vezi sa podnijetim zahtjevima i donijetim rješenjima ukupno je izjavljeno 12 žalbi od strane podnosioca zahtjeva, od kojih je jedna povučena. Postupci po podnijetim žalbama vode se pred drugostepenim organom, Agencijom za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, i isti su u toku.

Takođe, tokom 2015. godine, okončana su i tri upravna spora pred Upravnim sudom Crne Gore, po tužbama IRF-a za poništaj rješenja Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, u kojima je IRF ostvario uspjeh.

- **Javne nabavke**

U skladu sa odredbama Zakona o javnim nabavkama ("Sl. list CG" br.42/11, 57/14 I 28/15), Planom javnih nabavki IRF-a za 2015.godinu, tokom poslovne 2015.godine, pokrenuto i provedeno ukupno 24 (dvadeset četiri) postupka javnih nabavki. Od navedenog broja javnih nabavki okončano je, odnosno sa izabranim ponuđačima zaključeno je 22 ugovora o javnim nabavkama.

Od ukupno 22 realizovana postupka javne nabavke provedeno je: 6 (šest) otvorenih postupaka javne nabavke, 15 (petnaest) postupaka realizovanih šoping metodom i 1 (jedan) pregovarački postupak bez prethodnog objavljivanja poziva za javno nadmetanje.

Dva postupka javne nabavke (usluge obavezne revizije, usluge mob.tel.) nijesu realizovana. U toku je zakonski postupak po izjavljenim žalbama.

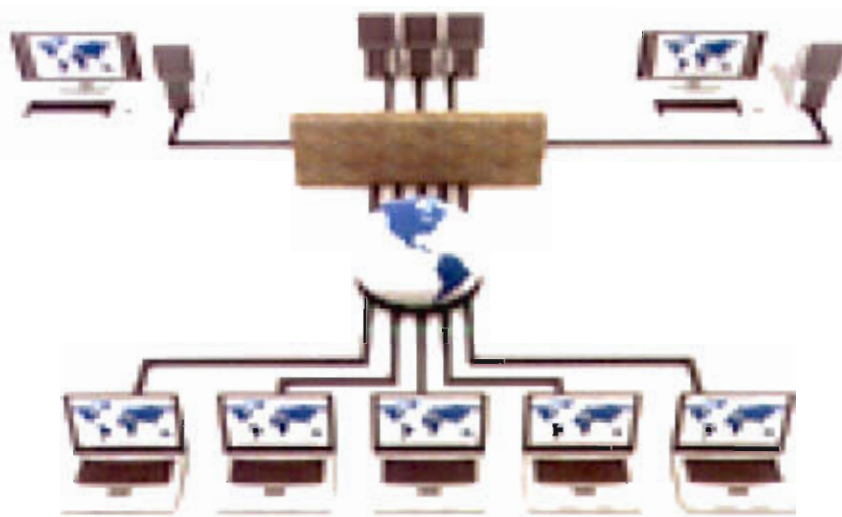

Informacione tehnologije- podrška poslovnim procesima

Služba za informacione tehnologije (IT služba) je u 2015.g. nastavila započetu aktivnostu vezane za implementaciju Politike sigurnosti informacionog sistema IRF CG kao osnova uvođenja sistema upravljanja sigurnosti informacija i obezbjeđenje kvalitetne IT podršku poslovnim procesima.

U cilju smanjenja rizika od mogućih incidentnih situacija, kao što su: otkazivanje opreme na primarnoj lokaciji u Podgorici, negativni uticaji od prirodnih katastrofa (zemljotresa, poplava, požara) i drugih situacija koje bi dovele do gubitka podataka smještenih na primarnoj lokaciji i poštovanju osnovnih postulata vezanih za uslove koje mora da ispuni svaka DR lokacija, krajem marta 2015.g. izvršeno je izmještanje postojeće rezervne lokacije IRF-a iz Podgorice u Bijelo Polje.

Ovaj projekat je ostvaren u saradnji sa Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije, a na osnovu njihove saglasnosti odnosno dozvole za korišćenje resursa Nacionalnog DR (Disaster recovery) centra U Bijelom Polju.

U toku 2015.g. jedan od najvažnijih IT projekata koji je implementiran u prvoj polovini 2015.g. jeste izmjena mrežne infrastrukture vezana u prvom redu za povećanje bezbjedonosnog aspekta informacionog sistema IRF CG, povećanje kvaliteta i sigurnosti mrežne infrastrukture korporativne mreže, sistema efikasnijeg nadgledanja mrežnog protoka i povezivanja primarne lokacija sa sekundarnim lokacijama u Bijelom Polju.

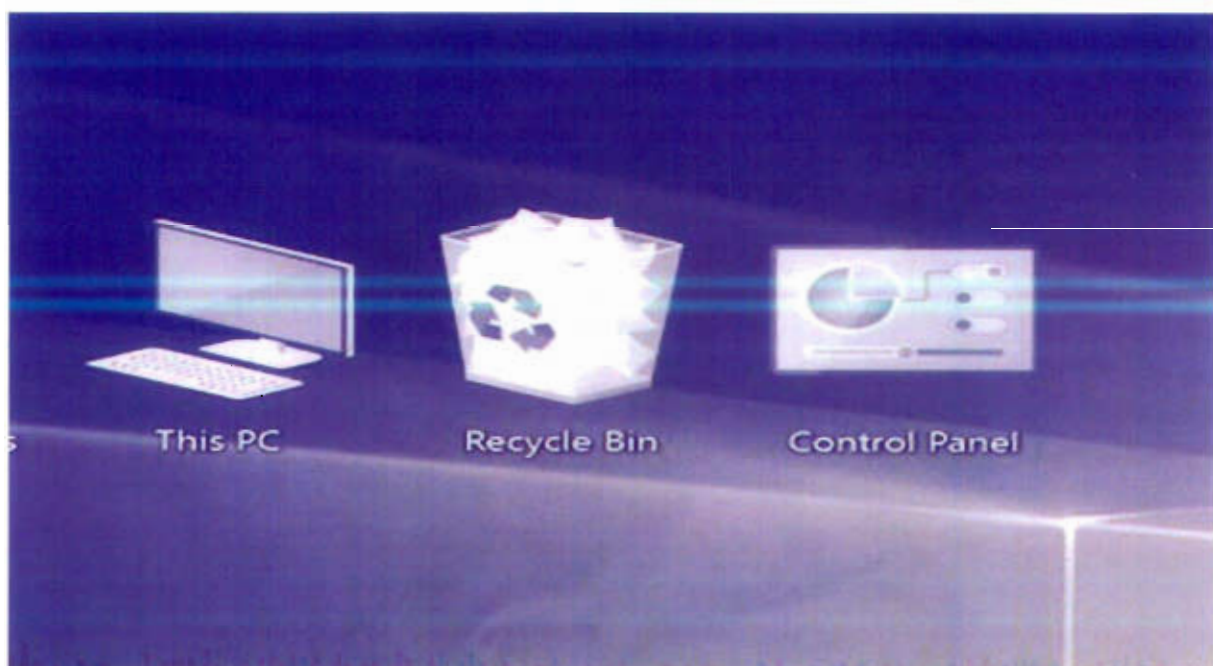
Informacione tehnologije- podrška poslovnim procesima

Na planu automatizacije procesa, a u skladu sa novim potrebama IRF-a, implementirane su aplikacije za podršku u radu Službi za unutrašnju kontrolu i podrška u radu Press clipping-a, kao i aplikacija za podršku rada IT službe (monitoring zaduženja IT sredstava, praćenje Ugovora i sl.).

U aprilu 2015.g. pušten je u produkioni rad help desk IT softver ManageEngine: ServiceDesk za upravljanje sredstvima i inventarom kao i radom krajnjih korisnika, odnosno za implementaciju procedura i procesa za „Upravljanje incidentima u oblasti Help Desk-a.

Ovaj softver upravlja zahtjevima koje generišu korisnici IT resursa u IRF-u, omogućava krajnjem korisniku da prati tok rješavanja i trenutne status pojedinačnih zahtjeva, omogućava efikasno izvještavanje Menadžmenta IRF CG.

Na osnovu znanja i iskustva formira HOW-KNOW baze znanja iz oblasti IT odnosno formiraju se gotova rješenja u cilju što bržeg i efikasnijeg reagovanja na incidentne situacije.

Finansijski pokazatelji IRF-a

Investiciono-razvojni fond je u 2015 godini ostvario pozitivan poslovni rezultat (dobit) u iznosu 814,796 EUR (u 2014. godini 1,178,121 EUR).

Ukupni prihodi su iznosili 5.420.661 EUR (u 2014. godini 5,562,504 EUR), a ukupni rashodi 4,605,865 EUR (u 2014. godini 4.384.383 EUR).

Operativni prihodi iz poslovanja su iznosili 5,384,355 EUR i čine ih prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu, u iznosu 4,750,842 EUR (u 2014. godini 3,759,111 EUR), zatim prihodi od kamata na oročene depozite u iznosu 264,935 EUR, prihodi od kamata na obveznice u portfoliju, u iznosu 68,529 EUR, kao i ostali prihodi od kamata (kamata po viđenju, kamata na stambene kredite i sl.) i prihodi od zatezних kamata po kreditima, faktoringu i palim garancijama, u iznosu 300,049 EUR.

Operativni rashodi su iznosili kao što je već navedeno 4,605,865 EUR. Od toga se na troškove rezervacija po direktno odobrenim kreditima i garancijama, u skladu sa odlukom Centralne banke Crne Gore A.D., odnosilo 1,153,905 EUR (trošak ovih rezervacija u 2014. godini je iznosio 1,313,899 EUR).

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i naknade po kreditu Evropske investicione banke, su u 2015. godini iznosili 825,356 EUR (u 2014. godini ovi troškovi su iznosili 506,229 EUR).

Kreditni portfolijo na 31.12.2015. godine je iznosio 122,681,197 EUR (u 2014. godini 89,901,121 EUR), što znači 72% ukupne aktive IRF-a. Ostale značajne pozicije imovine IRF-a su učešća u kapitalu drugih preduzeća (akcije i udjeli naslijeđeni od Fonda za razvoj Crne Gore, kao i učešće u kapitalu TC Durmitor), portfolijo državnih obveznica, potraživanja po faktoring aranžmanima, kratkoročni depoziti oročeni kod poslovnih banaka i novac na poslovnim računima.

Vrijednost aktive (imovine) IRF-a, na 31.12.2015. godine, iznosi 168,533,542 EUR (u 2014. god. 137,603,437 eur).

Prilog broj 1: Usporedni podaci ostvarenu u 2014. i 2015. godini

Opis	2014	2015
Ukupna iznos odobrenih sredstava u mil EUR	71.2	117.1
Broj odobrenih kredita	307.0	294.0
Odobrena sredstva po regionima u mil EUR- dugoročni krediti		
Sjever	13.1	18.5
Centar	17.1	21.3
Jug	11.3	24.6
Odobrena sredstva po djelatnostima u mil EUR		
Turizam i ugostiteljstvo	9.8	28.1
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	12.0	10.7
Poroizvodnja	6.8	12.5
Usluge	8.9	12.1
Trgovina	3.9	0.9
Odobreni iznos za posebne kreditne linije u mil EUR		
Mladi u biznisu	0.1	0.4
Žene u biznisu	0.3	1.4
Start up preduzeća	1.2	0.3
MIDAS&IPARD like	3.0	0.6
Razvoj preduzetništva- Direkcija za razvoj MSP i ZZZCG	0.0	0.2
Otvorena NOVA radna mjesta		
NOVA radna mjesta	1,747.0	1,889.0

Prilog broj 2: Usporedni finansijski podaci ostvarenu u 2014. i 2015. godini

	2014	2015
Ukupna aktiva	137.603.437	168.533.542
Kreditni portfolijo	89.901.121	122.681.197
Učešće portfolija kredita u ukupnoj aktivi	65,33%	72,79%
Učešća u kapitalu drugih preduzeća	18.694.006	19.494.099
Investicione nekretnine	3.209.802	3.136.375
Državne obveznice	2.434.671	1.130.459
Osnovna sredstva i građevinski objekti	1.210.840	1.181.225
Potraživanje po faktoring armažmanima	10.313.179	16.800.667
Akcijski kapital	102.431.529	103.571.378
Kredit EIB-a	41.224.417	68.951.242
Prihodi iz poslovanja (kamate i naknade)	4.654.239	5.384.355
Ukupni rashodi	4.384.383	4.605.865

Prilog broj 3: Uporedni finansijski podaci IRF-a sa podacima poslovnih banaka

	IRF	Poslovne banke
Rast bilansne sume u 2015. godini	22,40%	10,70%
Rast odobrenih plasmana	49,80%	20,10%
Rast učešća neto portfolija u ukupnoj aktivi u 2015.	10%	-5,50 pp
Učešće neto portfolija (kredit i faktoring) u ukupnoj aktivi	80%	64,40%
učešće nekvalitetnih kredita i garancija u ukupnom kreditnom portfoliju (uključujući kamate)	5,93%*	12,60%
Racio pokrivenosti nekvalitetnih kredita ispravkom vrijednosti	53%	39,50%

*Po klasifikacijama